

บทความวิจัย

จิตรกรรมไทยแนวประเพณีชุดภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร :
การสร้างงานจิตรกรรมไทยในรูปแบบแนวประเพณี
กรณีการผลิผลงานสร้างสรรค์จากวรรณกรรมศาสนาปักษ์ใต้

KAYA NAKHON REFLECTION OF THE DHAMMA PUZZLES THE CASE OF
PRODUCING CREATIVE WORKS FROM SOUTHERN RELIGIOUS LITERATURE

วสวัตดี รียาพันธุ์ (WASAWAT RIYAPUN)*

วิรัญญา ดวงรัตน์ (WIRANYA DUANGRAT)**

วันที่รับบทความ 15 มีนาคม 2566

วันที่แก้ไขบทความ 24 ตุลาคม 2566

วันที่ตอบรับบทความ 17 พฤศจิกายน 2566

บทคัดย่อ

“จิตรกรรมไทยแนวประเพณีชุดภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร” ได้แรงบันดาลใจจากวรรณกรรมศาสนาปักษ์ใต้เรื่อง “กายนคร” กายนครเป็นวรรณกรรมทางศาสนาที่สะท้อนความเป็นไปของชีวิตเกี่ยวกับการเวียนว่ายอยู่ในสังสารวัฏ เนื้อความกล่าวถึงเมืองหนึ่งชื่อกายนคร มีกษัตริย์

* นักศึกษาหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต ภาควิชาศิลปไทย สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, E-mail : riyapun_w@silpakorn.edu

Master of Fine Arts degree program students Department of Thai Arts Department of Visual Arts Faculty of Painting, Sculpture and Graphic Arts Silpakorn University

** รองศาสตราจารย์, ภาควิชาศิลปไทย สาขาวิชาทัศนศิลป์ คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, E-mail : riyapun_w@silpakorn.edu

Associate Professor of Thai Arts Department of Visual Arts Faculty of Painting, Sculpture and Graphic Arts Silpakorn University

ผู้ครองนครนามจิตรราช ต่อมาถูกทหาร 4 เหล่าของพญามัจจุราชเข้าทำลายเมืองกายนครจนล่มสลาย แต่เมื่อพระเจ้าจิตรราชตั้งมั่นในพระธรรมคำสอนระลึกถึงพระศาสดาจารย์ก็ก่อให้เกิดปัญญาทำลาย อุกุศลธรรมทั้งปวงก่อนล่วงเข้าสู่เมืองนิพพาน โดยผลงานชุด “ภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร” มี วัตถุประสงค์เพื่อแปลงสารจากวรรณกรรมศาสนาปักษ์ใต้ที่อยู่ในรูปของลายลักษณ์อักษรมานำเสนอ ใหม่ในรูปแบบงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี ด้วยเทคนิคสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง ยึดหลักกรรมวิธี การเขียนสีและตัดเส้นอย่างโบราณ ผสมผสานเทคนิคไทยอย่าง การประดับกระจก และติด ทองคำเปลว เพื่อสร้างลักษณะพิเศษให้กับผลงาน เกิดเป็นผลงานสร้างสรรค์ชุด “ภาพสะท้อนปริศนา ธรรมกายนคร” ที่ได้สะท้อนปริศนาธรรมจากวรรณกรรมเรื่องกายนคร จำนวน 8 ตอน ออกมาเป็น ผลงานสร้างสรรค์จิตรกรรมไทยแนวประเพณี จำนวน 8 ชิ้น จากปริศนาธรรมจำนวน 4 ตอนดังกล่าว

คำสำคัญ: กายนคร / วรรณกรรมศาสนาปักษ์ใต้กายนคร / จิตรกรรมไทยแนวประเพณี

Abstract

“Kaya Nakhon: Reflection of the Dhamma Puzzles”, an artwork collection was inspired by Southern religious literature called “Kaya Nakhon”. Kaya Nakhon is a religious literature that reflects the flow of life focusing on samsara. The story features a city called Kaya Nakhon, ruled by a king named Chitrat. Later, this city was destroyed by 4 armed forces of the God of Death and then collapsed. King Chitrat therefore committed himself to the Teachings of Buddha and always remembered the Lord Buddha, the Great Teacher which resulted in wisdom that eliminated all the bad deeds and then he entered Nirvana. The objectives of this artwork collection, “Kaya Nakhon: Reflection of the Dhamma Puzzles” are to transform the essence of this written Southern religious literature and presented into traditional Thai paintings using the tempera technique on powdered white clay canvas. This artwork collection was created based on ancient painting and line bolding techniques in combination with Thai techniques such as glass inlay and gilding in order to contribute to special characteristics to the artworks. The results are “Kaya Nakhon: Reflection of the Dhamma Puzzles”, a collection of 4 traditional Thai paintings which reflect the dhamma puzzles from 8 chapters of Kaya Nakhon

Keywords: Kaya Nakhon / Literature of Southern Part / Thai Painting Tradition

บทนำ

กายนคร เป็นการประสานคำ สองคำ ระหว่างคำว่า กาย ที่แปลว่า ร่างกาย กับคำว่า นคร ที่แปลว่า เมือง เมื่อรวมกันจึงมีความหมายว่า “เมืองร่างกาย”

กายนคร ปรากฏเป็นวรรณกรรมศาสนาที่นำเอาพระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้เป็นนิทานธรรม เพื่อใช้สั่งสอนแก่นุชนิยมโลกโดยทั่วกัน

เนื้อหาสาระแห่งธรรมชั้นสูงทางพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปเข้าถึงได้ยาก พระพุทธเจ้าจึงใช้การอุปมาอุปไมยในสาระธรรมเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ดังปรากฏในพระสูตรตันตปิฎกหนึ่งหมวดในสามหมวดของพระไตรปิฎกอันเป็นที่รวบรวมพุทธพจน์ เกี่ยวกับการเทศนาธรรมซึ่งประกอบด้วยการกล่าวถึง บุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์เพื่อนำมาสื่อถึงแก่นสาระในลักษณะนิทานธรรม

การอุปมาเมืองเปรียบดั่งกายมนุษย์หรือ “กายนคร” ปรากฏอยู่ในพระสูตรตันตปิฎกสังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค อาสิวิสูตร โดยเนื้อหาสำคัญสรุปได้คือ พระพุทธเจ้าได้ยกองค์ประกอบต่าง ๆ ของเมืองเปรียบได้ดั่งระบบร่างกายมนุษย์แต่ละส่วน และเปรียบเทียบนำสู่การสื่อสารแห่งธรรมแต่ละเรื่อง ซึ่งทั้งหมดจะแสดงถึงความเชื่อมโยงในเชิงระบบธรรมที่ส่งผลต่อเนื่องในแต่ละข้อธรรมที่นำไปสู่นิพพานดังรายละเอียด ได้แก่ เมืองมีกำแพงและประตู 6 ประตูหมายถึงอายตนะภายใน 6 ประการ นายเฝ้าประตูเมืองหมายถึง สติ เจ้าเมืองประทับอยู่กลางนครหมายถึง วิญญาน ทางแพร่งสามแยกกลางเมืองหมายถึง มหาภูตรูป 4 คือ ปรฐวิธาคู อาโปธาคู เตโชธาคู และ วาโยธาคู ราชทูตผู้นำพระราชสาส์นตามความเป็นจริงจากเส้นทางเดินทั้ง 8 ทิศหมายถึงสมณะและวิปัสณา พระราชสาส์นตามความเป็นจริงที่ราชทูตคู่นั้นเดินทางตามเส้นทางทั้ง 8 ทิศนำมามอบให้เจ้าเมือง หมายถึง นิพพาน (พระครูโสภาธรรมสาร, 2558: 132)

ในคัมภีร์ฉันทศาสตร์ แพทยศาสตร์สงเคราะห์ ของพระยาพิศณุ ประสาทเวช (คง ถาวรเดช) ปรากฏการกล่าวถึง กายนคร ไว้เช่นกัน ซึ่งกล่าวถึงกายนครอันเป็นเนื้อหาว่าด้วยการเปรียบเทียบร่างกายของมนุษย์เป็นเสมือนเมืองหนึ่ง เปรียบดวงใจและดวงจิตว่าเป็นพระราชากรองเมือง มีโรคภัยไข้เจ็บเป็นข้าศึก

วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร แพร่หลายทั่วไปและเป็นที่นิยมมากอยู่ช่วงหนึ่ง และยังปรากฏในรูปแบบหนังสือโบราณ หนังสือชุด หรือเอกสารสมุดไทย สิ่งพิมพ์ อีกหลายเล่ม ดังจะยกตัวอย่างได้ดังนี้

หนังสือชุดกายนคร ฉบับหอสมุดแห่งชาติ หมวด ก จำนวน 2 เล่ม เดิมเป็นสมบัติของนายทองอยู่ จรรย์กุล มอบให้กับหอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 13 เมษายน 2468

เล่มที่ 1 ระบุเลขเอกสารโดยหอสมุดแห่งชาติ เลขที่ 27 เป็นหนังสือบุตขาว(สมุดไทยขาว) ขนาด 11.5 x 36 x 4 เซนติเมตร อักษรไทย เส้นหมึก จำนวน 74 หน้า

เล่มที่ 2 ระบุเลขเอกสารโดยหอสมุดแห่งชาติ เลขที่ 28 เป็นหนังสือบุตขาว(สมุดไทยขาว) ขนาด 11.5 x 36 x 3.5 เซนติเมตร อักษรไทย เส้นหมึก จำนวน 71 หน้า

วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ฉบับหอสมุดแห่งชาติทั้งสองเล่ม แต่งโดยนายภู (พระสุนทร-โวหาร ภู เรือหงส์) ขณะนั้นอุปสมบทเป็นภิกษุอยู่ที่วัดสระเกศราชวรมหาวิหาร ในสมัยรัชกาลที่ 4 มีสมณศักดิ์เป็นพระธรรมทานาจารย์ ซึ่งขณะนั้นได้แต่งวรรณกรรมไว้อีกหลายเรื่อง ประกอบด้วย 1. พระสมุทรคำกลอน 2. นครกายคำกลอน 3. นกกระจาบคำกลอน 4. สุภาสิตสอนหญิงคำกลอน

วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ฉบับแปลก สนธิรักษ์ กล่าวถึงที่มาไว้ว่า เรื่องพระเจ้าจิตรราช เก็บความจากหนังสือเก่า ซึ่งท่านแต่งไว้เป็นคำกลอน ไม่ทราบชื่อผู้แต่ง เห็นว่าเป็นเรื่องดีมีประโยชน์ มากจึงได้เรียบเรียงขึ้นใหม่ โดยเอาเค้าเรื่องแต่เดิมมาปรับปรุงให้เข้ากับเราดีขึ้น (แปลก สนธิรักษ์, 2510: 7)

วรรณกรรมศาสนาปักข์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับฉันท ขำวิไล ในลำนำต้นเรื่องกล่าวไว้ว่า กายนคร ฉบับนี้ นายฉันท ขำวิไล ประพันธ์ให้เป็นร้อยกรองครั้งแรก และยังคงดำเนินเรื่องราวตามเค้าโครงเดิม (ฉันท ขำวิไล, 2529: 3)

วรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ฉบับองค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก มีการเปลี่ยนแปลง เรื่องราวจากเดิม และคัดลอกมาจากฉบับเดิมที่เป็นสมุดข่อย สมบัติเดิมของนายเต๋ เขียวซัง เนื้อหา ภายในใกล้เคียงกับวรรณกรรมเรื่องกายนครฉบับหอสมุดแห่งชาติ และมีการกล่าวถึงนายภูไว้ในเนื้อ เรื่องเช่นเดียวกัน (องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก, 2520: 23)

จากข้อมูลข้างต้น บ่งชี้ให้เห็นความน่าสนใจของวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร หรือนครกาย ว่ามีที่มาอย่างยาวนาน และมีการคัดลอกดัดแปลง ถอดความในรูปแบบของเอกสารสมุดไทย หนังสือบุต และสมุดข่อย ตลอดจนมีการตีพิมพ์ เผยแพร่ เป็นสิ่งพิมพ์ในหนังสือต่าง ๆ อย่างมากมาย หลายหลากเล่ม โดยมีใจความคงเดิมเช่นเดียวกับหนังสือโบราณ คือการเปรียบเทียบระหว่างร่างกาย ของมนุษย์ กับการดำเนินเรื่องเป็นเมืองหนึ่ง ดำเนินเรื่องในลักษณะของนิทาน หรือวรรณคดี หากไม่ ปรากฏว่าฉบับใดเป็นฉบับแรกเริ่มหรือเก่าแก่ที่สุด พบหลักฐานเก่าที่สุดอยู่ใน พระสุตตันตปิฎก เท่านั้นที่พอจะอนุมานได้ว่าเป็นเค้าโครงต้นฉบับ ก่อนมีการศึกษาและถอดความขยายความแต่งเติม เสริมเรื่องจนกลายเป็นวรรณกรรม วรรณคดี โดยยึดเอาศาสนาพุทธศาสนาเป็นที่ตั้ง

นอกเหนือจากวรรณกรรมกายนคร ฉบับสมุดไทย และฉบับสิ่งพิมพ์ที่กล่าวมาในข้างต้นแล้วนั้น ยังปรากฏวรรณกรรมกายนครในรูปแบบวรรณกรรมทัศนียภาพอีกหลายเล่มดังจะกล่าวถึงต่อไป

วรรณกรรมกายนครสำนวนปากซ์ใต้ปรากฏอยู่ในรูปแบบของหนังสือบูตที่เรียกว่าหนังสือบูตขาว แต่ละฉบับปรากฏอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทยประกอบด้วย ฉบับจังหวัดพังงา ฉบับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช และฉบับจังหวัดสงขลา ในแต่ละฉบับดำเนินเนื้อหาด้วยอักษรไทย แต่มีความพิเศษในเรื่องการใช้ภาษาถิ่นปากซ์ใต้ในการพรรณนาเนื้อเรื่อง

วรรณกรรมกายนครสำนวนปากซ์ใต้ ฉบับจังหวัดพังงา ต้นฉบับเดิมเป็นสมบัติของพระครูวิจิตรวรรณสาร วัดลุมพินี อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา เป็นหนังสือสมุดไทยขาว ในทางท้องถิ่นภาคใต้เรียกหนังสือในลักษณะนี้ว่า “บูตขาว” ขนาด 13 x 39 x 3 เซนติเมตร ลายเส้นหมึกสีดำ อักษรไทย จำนวน 60 หน้า (พรทิพย์ วนรัฐกาล, 2536: 10)

วรรณกรรมกายนครสำนวนปากซ์ใต้ ฉบับจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นหนังสือประกอบคำอธิบายภาพปริศนาธรรม ตามแนวทาง ปฏิจจสมุปบาท โดยพระธรรมโกศาจารย์ ท่านพุทธทาสภิกขุ” (เงื่อม พานิช) วัดธารน้ำไหล สวนโมกขพลาราม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

วรรณกรรมกายนครสำนวนปากซ์ใต้ ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้นฉบับเดิมเป็นของนายสะเทือน บุญชูวงศ์ ซึ่งรับตกทอดมาจากนายหนูรีน บุญชูวงศ์ผู้เป็นบิดา ซึ่งเป็นชาวบ้านเขาลำปะด๋ำบลเขาพระทอง (เดิมตำบลวังอ่าง) อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช มีลักษณะเป็นหนังสือบูตขาว ขนาด 11.5 x 38 x 3 เซนติเมตร อักษรไทย ลายเส้นหมึกดำ จำนวน 117 หน้า ต่อมาได้มอบให้นายวิเชียร ณ นคร นำมาเก็บรักษาไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (ชวน เพชรแก้ว, 2523: 5)

วรรณกรรมกายนครสำนวนปากซ์ใต้ ฉบับจังหวัดสงขลา เป็นวรรณกรรมในรูปแบบหนังสือบูตต้นฉบับพบที่วัดนาหว้า ตำบลฉาง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา (สาวิตรี สัตยายุทธ์, 2546: 3)

วรรณกรรมศาสนาปากซ์ใต้เรื่องกายนคร จึงเป็นวรรณกรรมที่นำความสัมพันธ์ของพระพุทธศาสนากับวรรณกรรมมาประสมประสานกันจนเกิดเป็นเอกภาพ และมีรสของวรรณคดีอย่างน่าสนใจ ด้วยผู้ถ่ายทอดเล็งเห็นจุดมุ่งหมายอันคมคายของพระพุทธศาสนา อันมีหัวใจพระธรรมสอนให้มนุษย์ชนประพฤติดี ละเว้นความชั่ว และทำจิตใจให้ผ่องใส มุ่งขัดเกลาจิตใจผู้อ่านละเอียดประณีตและงดงาม โดยนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาผูกเป็นโวหารในเชิงอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้อ่านเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา ใช้กลวิธีประพันธ์อย่างแยบยล นำเอาบุคลาธิษฐานมาดำเนินเหตุการณ์ให้มีความสนุกสนาน สร้างเรื่องราวโดยใช้ภาพพจน์เพื่อสร้างสุนทรียรสแก่ผู้อ่าน ตลอดจนสอดแทรกเนื้อหาของสังสารวัฏ เพื่อเป็นธรรมทานสั่งสอนปวงชนโดยทั่วไป

วรรณกรรมกายนครจึงมีคุณค่าเป็นอันมากที่นำมาสู่การศึกษาค้นคว้า เพื่อพัฒนาให้เกิดคุณประโยชน์ล้นไปกับกระแสพลวัตของสังคมในปัจจุบันอย่างยิ่งก็ด้วยการหยิบยกวรรณกรรมศาสนา

บันทึกได้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้งนี้ยังไม่ค่อยแพร่หลายและเป็นที่เผยแพร่มากนัก เมื่อเทียบกับวรรณกรรมศาสนาอย่างไตรภูมิโกธา หรือไตรภูมิพระร่วง แต่สิ่งหนึ่งที่วรรณกรรมกายมีคุณค่าและน่าสนใจมากกว่าวรรณกรรมศาสนาเรื่องอื่น ๆ นั่นคือ การอุปมา สังขารมนุษย์เป็นมหานคร ผจญกับมารที่เข้ามาในรูปแบบของตัณหา ราคะ โทสะ และโมหะรวมไปถึงแสดงสัจธรรมว่าทุกสรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นอนิจจัง เมื่อพิจารณาวรรณกรรมกายนครอย่างถี่ถ้วนแล้วพบความเอกเทศอย่างมากในด้านเนื้อหา คือไม่มีวรรณกรรมใกล้เคียงและไม่มีเนื้อหาตรงกันกับวรรณกรรมเรื่องอื่นทั้งทางโลกและทางธรรมหากปรากฏเป็นวรรณกรรมที่ใช้ ชื่อ “กายนคร” และ “นครกาย” แต่ใจความล้วนเป็นเรื่องเดียวกัน อีกทั้งยังเป็นวรรณกรรมที่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่าริเริ่มขึ้น เป็นวรรณกรรมสำนวนบันทึกได้โดยแท้ ผู้สร้างสรรค์จึงมีความมุ่งหมายที่จะหยิบเอาวรรณกรรมบันทึกได้เรื่องกายนครมาทำให้มีชีวิตชีวาเข้าถึงได้ง่ายขึ้นด้วย งานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี โดยแปลงสารจากตัวอักษรในวรรณกรรมที่เป็นคติและปรีชาธรรม ถ่ายทอดเรื่องราวผ่านตัว ภาพ(ตัวละคร) ในงานจิตรกรรมไทย อุปมากายสังขารผ่านรูปสถาปัตยกรรมทางศาสนา แสดงถึงวาระการณจากปรีชาธรรม จากวรรณกรรมเรื่องกายนคร

วัตถุประสงค์ของการผลิตผลงานสร้างสรรค์

1. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณีในรูปแบบเฉพาะตน นำเสนอเนื้อหาปรีชาธรรมอันได้รับความบน ดาลใจจากวรรณกรรมศาสนาบันทึกได้เรื่องกายนคร
2. เพื่อศึกษาข้อมูลปฐมภูมิประกอบการสร้างสรรค์อันได้แก่ ประวัติความเป็นมา เนื้อหาโครงเรื่อง การดำเนินเรื่อง ตัวละคร ตลอดจนคติและปรีชาธรรมที่แฝงไว้ในวรรณกรรมศาสนาบันทึกได้เรื่องกายนคร และองค์ประกอบต่าง ๆ
3. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ทางด้านงานจิตรกรรมไทยในรูปแบบประเพณี แนวประเพณีในเรื่องรูปแบบ สี องค์ประกอบ และอิทธิพล สำหรับการถ่ายทอดเรื่องราวปรีชาธรรมจากวรรณกรรมบันทึกได้กายนคร สู่รูปลักษณ์จิตรกรรมไทยแนวประเพณี

ภูมิหลังเรื่องกายนครฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช

วรรณกรรมศาสนาบันทึกได้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวรรณกรรมทางด้านพระพุทธศาสนา ในรูปแบบของหนังสือคัมภีร์บุต เดิมที่หน้าปกของสมุด จารอักษรคำว่า “ตมขมุตรกายนครและทาม” ภายภาพเป็นหนังสือบุตขาว มีขนาด 11.5 x 38 x 3 เซนติเมตร อักษรไทยลายเส้นหมึกดำ จำนวน 117 หน้า จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาข้อมูลประวัติศาสตร์ของหนังสือบุตกายนคร คณะผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในบริเวณตำบลเขาพระทอง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช

เพื่อศึกษาข้อมูลจากทายาทของนายสะเทือน บุญชูวงศ์ ซึ่งเป็นผู้ครอบครองหนังสือบุคกายนคร ก่อนมอบให้กับนายวิเชียร ณ นคร ในปีพุทธศักราช 2519

เบื้องต้น ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้มีใช้ผู้แต่ง เป็นเพียงผู้คัดลอกมาจากต้นฉบับอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งไม่ปรากฏ ส่วนมูลเหตุที่ได้เรียกวรรณกรรมกายนครฉบับนี้ว่า เป็นวรรณกรรมกายนคร ฉบับจังหวัด นครศรีธรรมราช เพราะด้วยสำนวนในเล่มที่เป็นตัวเขียน มีรูปเสียงสำเนียงภาษาพูดเป็นภาษาใต้แบบ คนนครศรีธรรมราช และพบที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงเรียกหนังสือกายนครเล่มนี้ว่าฉบับจังหวัด นครศรีธรรมราช (วิมล คำศรี, 2566: สัมภาษณ์)

วรรณกรรมกายนครสำนวนปากซ์ใต้ ฉบับจังหวัดนครศรีธรรมราช ต้นฉบับเดิมเป็นของ นายสะเทือน บุญชูวงศ์ ซึ่งรับตกทอดมาจากนายหนูรี บุญชูวงศ์ ผู้เป็นบิดา ซึ่งเป็นชาวบ้านเขาลำปะ ตำบลเขาพระทอง เดิมตำบลวังอ่าง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งนายหนูรี บุญชูวงศ์ ใน อดีตเป็นผู้ใหญ่ในตำบลวังอ่าง หมู่ที่ 2 ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกันกับตำบลเขาลำปะ (ราเมศวร ทองกลับ, 2565: สัมภาษณ์)

ภูมิลำเนาเดิม นายหนูรี บุญชูวงศ์ เป็นชาวอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มีอุปนิสัยใจคอ รักในการเรียน การศึกษา จนได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 2 ในพื้นที่ตำบลวังอ่าง ก่อนจะเกษียณอายุราชการ ทางที่ว่าการอำเภอชะอวดจึงแต่งตั้งให้นายสะเทือน บุญชูวงศ์ เป็นผู้ใหญ่ ส่วนการรับสืบทอดหนังสือบุคกายนครเล่มนี้นั้น ไม่ปรากฏว่าริเริ่มขึ้นเมื่อใด

จากการสัมภาษณ์นางประไพ ทองกลับ (เดิมนามสกุลบุญชูวงศ์ บุตรสาวนายสะเทือน บุญชูวงศ์) กล่าวว่า หนังสือบุคกายนครเป็นสมบัติที่เก็บไว้ในบ้านของนายสะเทือน บุญชูวงศ์ มีห่อผ้า พับไว้ โดยผ้าที่ห่อหนังสือบุคกายนคร เป็นผ้าทอที่เชิงผ้า มีการทอชื่อนามสกุล ของนายสะเทือน บุญชูวงศ์ ไว้เป็นหลักฐาน (ประไพ ทองกลับ, 2565: สัมภาษณ์)

นางประไพเล่าถึงนายสะเทือน บุญชูวงศ์ว่า มีอุปนิสัยเป็นคนตรง พูดจาโผงผาง เป็นบุตร คนสุดท้องในจำนวน 3 คนพี่น้อง จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่โรงเรียนวัดมเหยง ในอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช สืบทอดหนังสือบุคกายนครนี้มาแต่ในรุ่นของนายหนูรี บุญชูวงศ์ และไม่ได้นำออกมาใช้อีกเลย เพียงแต่เก็บไว้ในห่อผ้าเท่านั้น เมื่อนายวิเชียร ณ นคร มาขอ ก็ ได้มีการมอบให้ไป ด้วยเห็นว่าจะเป็นประโยชน์มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับที่ ผศ.ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์ กล่าวว่า ในปีพุทธศักราช 2519 นายวิเชียร ณ นคร มีดำริที่จะรวบรวมเอาองค์ความรู้ทางด้านมรดก วัฒนธรรมของจังหวัดนครศรีธรรมราชมาเก็บรวบรวมไว้เพื่อจัดแสดง ณ ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ วิทยาลัยครุนครศรีธรรมราช (ปัจจุบันคือศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช)

หนึ่งในจำนวนของวัตถุโบราณนั้นก็คือนหนังสือบุคกายนครที่ได้รับการบริจาคมาจากที่ต่าง ๆ นำมารวบรวมและจัดแสดงไว้ หากไม่ได้มีการทำบัญชี มีเพียงการระบุว่าหนังสือเล่มนั้น ๆ ชื่อเรียก

อย่างไร และเป็นการจัดหมวดหมู่ว่า อยู่ในหมวดไหน ดังจะแบ่งได้ว่า หมวดไสยศาสตร์ หมวดสรรพยา หมวดนิทานและวรรณกรรมศาสนา หมวดตำราพยากรณ์ หมวดตำราเบ็ดเตล็ด ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นหนังสือชุด ทั้งชุดขาวและชุดดำ जानด้วยลายมือ บางฉบับ บอกที่มา และบอกเจ้าของ บางฉบับก็ไม่ได้บอกรายละเอียดอะไร

เมื่อกล่าวถึงกายนคร สามารถบอกได้ว่าเป็นหนังสือชุดอีกหนึ่งเล่ม ที่มีความสนใจ โดยได้นำมาถ่ายสำเนา เพื่อพิมพ์เผยแพร่ ในปี 2523 โดย ศาสตราจารย์ชวน เพชรแก้ว จำนวน 1,000 เล่ม รวมกับหนังสือชุดเรื่องนิพพานสูตร และจิตนคร เพื่อเผยแพร่วรรณกรรมศาสนาพุทธ โดยวรรณกรรมเรื่องกายนครเป็นวรรณกรรมทักษิณ อันดับที่ 4 ในจำนวนวรรณกรรมทั้งหมดที่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่ในครั้งนั้น (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2565: สัมภาษณ์)

ในอดีต นายวิเชียร ณ นคร ได้นำวรรณกรรมเรื่องกายนครมาบรรจุอยู่ในหลักสูตรไทยคดีศึกษา ของภาควิชาภาษาไทย อยู่ระยะหนึ่ง ราวปี พุทธศักราช 2519 – 2524 หลังจากนั้นก็นำวรรณกรรมเรื่องอื่นขึ้นมาหมุนเวียนเปลี่ยนไป นอกเหนือจากการนำมาบรรจุอยู่ในหลักสูตรก็ไม่ได้มีการพัฒนาเป็นอย่างอื่น จนในปี 2533 ได้มีการตีพิมพ์เป็นอนุสรณ์สถานในงานศพ ของพระครูคลัง จันทศิริ เท่านั้น หลังจากนั้นก็เก็บรักษาหนังสือชุดเรื่องกายนครไว้ที่ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2565: สัมภาษณ์)

โดยเนื้อหาในเล่ม จำได้ไม่แจ่มชัดนัก หากแต่พอทำเนาได้ว่า กายนคร เป็นเรื่องการเอากายสังขารเป็นเมือง มีลักษณะคล้ายกับจิตนครที่เป็นเรื่องว่าด้วยจิต วรรณกรรมสองเรื่องนี้มีความใกล้เคียงและน่าสนใจอย่างมาก (ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์, 2565: สัมภาษณ์)

ด้านรองศาสตราจารย์วิมล คำศรี นักวิชาการวรรณกรรมทักษิณ ซึ่งในอดีตเป็นผู้ทำงานร่วมกับคณะทำงานในการดูแลหนังสือชุดและวรรณกรรมทักษิณได้กล่าวถึงวรรณกรรมกายนครว่า กายนคร เป็นหนังสือชุด ขนาดพอสมควร อ่านยาก ลายมือสละสลวย เนื้อหาสลับซับซ้อน แต่พอเข้าใจได้ว่าเนื้อเรื่องเกี่ยวกับร่างกายของมนุษย์ เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าเป็นคำพระ และเป็นรายที่สามารถใช้สวดได้ หากแต่ต้องอาศัยคนที่มีความรู้ความเข้าใจอยู่เป็นทุน จึงจะสามารถอ่านออกและแปลได้ ซึ่งถ้าไม่เข้าใจเนื้อหาทั้งหมด ก็ให้รับรู้แต่โดยง่ายว่าหมายถึงเรื่องสงครามในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งรูปเล่มเป็นหนังสือชุดขาว ลักษณะภายนอกเหมือนเล่มอื่น ๆ แต่กายนคร มีผ้าทอห่อหนังสือชุดไว้ ส่วนที่มา ก็ได้จากนายสะเทือน บุญชูวงศ์ มอบให้กับนายวิเชียร ณ นคร นำมาเก็บไว้ที่ศูนย์วัฒนธรรมภาคใต้ เมื่อปี พุทธศักราช 2519 (วิมล คำศรี, 2566: สัมภาษณ์)

กระบวนการของการผลิตผลงานสร้างสรรค์

การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงานชุด ภาพสะท้อนปรีตนาธรรมกายนคร ผู้สร้างสรรค์ ได้อาศัยกระบวนการรวบรวมและ จัดกระทำข้อมูลตามระเบียบแบบแผนการจัดทำวิจัยชนิด 5 บทพรรณนา ส่วนของการดำเนินการสร้างสรรค์พร้อมภาพประกอบอย่างเป็นลำดับขั้นตอน

กระบวนการสร้างสรรค์ริเริ่มจากการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ข้อมูลด้านเอกสาร หนังสือ ตำรา วรรณกรรมต้นฉบับ ศึกษาทำความเข้าใจ ตีความถึงสาระแห่งวรรณกรรมอันเป็นจุดเริ่มต้นของความบันดาลใจ ตลอดจนการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางศิลปะจำเพาะในด้านงานจิตรกรรมไทย สำหรับเป็นแนวทางการกำหนดรูปแบบผลงานสร้างสรรค์

รวบรวมข้อมูลภาพองค์ประกอบสำคัญทุกส่วน อาทิ สถาปัตยกรรมทางศาสนา รูปหนังตะลุง ผลงานจิตรกรรมไทย ประเพณีชั้นครู ตลอดจนอิทธิพลจากงานศิลปกรรมและศิลป์อื่น ก่อนนำไปสู่กระบวนการทางด้านศิลปะ เริ่มจากการสร้างแบบ ร่างความคิดถ่ายทอดสารซึ่งกลั่นกรองแล้วจากวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร ค้นคว้าเทคนิควิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งรูปแบบ ผลงานและรูปลักษณะพิเศษเฉพาะตน ปรับปรุงให้เหมาะสมลงตัว ก่อนนำไปสู่การพัฒนาเป็นผลงานสร้างสรรค์จริง

อุปกรณ์ในการดำเนินการผลิตผลงานสร้างสรรค์

ภาพที่ 1 อุปกรณ์ในการดำเนินการผลิตผลงานสร้างสรรค์

ที่มา : วสวัตดี วิทยาพันธ์. ภาพสะท้อนปรีตนาธรรมกายนคร. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, หน้า 78, 2564.

อุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานประกอบด้วย 1. เฟรม 2. สมุก่ออ่อน(ดินสอพอง) 3. กาวมะขาม 4. สีฝุ่นธรรมชาติ(สีฝุ่นไทย) 5. กาวกระถิน 6. พู่กันขนาดต่าง ๆ 7. ดินสอไข 8. ทองคำเปลว 9. กระจกเกียบ 10. สีอะครีลิคและสีสังเคราะห์

เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงาน

เทคนิคในการสร้างสรรค์ผลงานชุด ภาพสะท้อนปรีชาธรรมกายนคร แบ่งออกเป็น 2 ช่วง 8 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 คือสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นภายใน ซึ่งผู้สร้างสรรค์อุปมาเรื่องราวภายในเมืองกายนครเป็นมุมมองภายในพระอุโบสถ รูปแบบการสร้างสรรค์จึงเป็นงานจิตรกรรมไทยแนวประเพณี ที่มีการเขียนสีลงบนพื้นด้วยกรรมวิธีช่างจิตรกรรมโบราณ ด้วยการละเส้นผิวหน้าเฟรมหรือพื้น รองเขียนด้วยสีกดินสอพองโดยนำเอาดินสอพองมาผสมกับกาวเม็ดมะขามจนมีเนื้อเหนียวพอดี ทาสีลงด้วยการกวาดจนพื้นผิวเรียบเนียนพร้อมเขียน แล้วจึงทาเคลือบด้วยน้ำกาวอีกครั้งหนึ่งเป็นภูมิปัญญาช่างไทยในการรักษาหน้าพื้นรองเขียนมิให้มีเศษดินสอพองออกมาผสมกับสีที่เขียนลงไป จากนั้นจึงร่างภาพตามด้วยการลงสีฝุ่นธรรมชาติที่ผสมกาวกระฉินให้ได้ สี บรรยากาศ และค่าน้ำหนัก ตรงตามที่กำหนดไว้ในแบบร่างแนวคิด ติดทองคำเปลวด้วยยางมะเดื่อหรือยางรัก ใช้สีอะคริลิกหรือสีสังเคราะห์ เพื่อสร้างลักษณะพิเศษและสร้างพื้นผิวให้เกิดความน่าสนใจ

และตอนที่ 2 เป็นเหตุที่อุบัติขึ้นภายนอก ผู้สร้างสรรค์จึงสร้างระนาบ พื้นผิว เลียนแบบ รูปทรง สถาปัตยกรรมของศาสนาสถาน ลวดลายปูนปั้น กรรมวิธีการเขียนคงไว้เช่นเดิม เพิ่มเติมการปั้นปูนไทย และประดับกระจกเข้าไปเพื่อให้ผลงานมีลักษณะพิเศษ ดังาม สะท้อนรูปลักษณ์ของเมืองกายนครที่วิจิตรพิสดารตามวรรณกรรม

ผลงานสร้างสรรค์

ผลงานสร้างสรรค์ ชุด ภาพสะท้อนปรีชาธรรมกายนคร ได้อาศัยคุณค่าของวรรณกรรมศาสนาซึ่งเป็นวรรณกรรมพื้นถิ่นปักษ์ใต้เรื่องกายนครมาถ่ายทอดเป็นผลงานจิตรกรรมไทย นำเสนอเรื่องราว ความดี ความงาม จากบทวรรณกรรมศาสนาเรื่องกายนคร อุปมาอุปมัยกายสังขารของมนุษย์เป็นมหานคร มุ่งสอนให้มนุษย์พึงสังวรในความอนิจจัง อนัตตาแห่งสังสารวัฏ การสั่งสอนให้มนุษย์รู้จักศีลธรรม ความไม่เที่ยง ตื่นรู้ในการกระทำที่นำไปสู่ห้วงแห่งอบายภูมิ และนรกภูมิ และสัจธรรม ท้ายสุดที่เลื่องไม่ได้คือไม่มีผู้ใดล่วงพ้นพระยามัจจุราชได้สิ่งนี้เป็นคุณค่าจากวรรณกรรมที่สะท้อนผ่านผลงานศิลปกรรม สร้างสรรค์ในครั้งนี้

การถ่ายทอดบรรยากาศและสาระสำคัญของวรรณกรรมศาสนาถูกถ่ายทอดผ่านตัวละครแบบงานจิตรกรรมไทย โดยใช้รูปยักษ์แทนพระยามัจจุราช (เจ้าเมืองมรณานคร) รูปยักษ์บริวารทั้ง 4 แทนเสนามาตย์ของพระยามาร อันประกอบไปด้วย โรคคา พยาธิ ชรา และมรณา ตัวภาพรูปตัวพระหรือกษัตริย์ (แทนพระเจ้าจิตรราช) เจ้าเมืองกายนคร รูปลักษณ์ สถาปัตยกรรมน้อยใหญ่ แทนบริเวณในเมืองกายนคร บรรยากาศมืดหม่นและอึมครึมไม่ปรากฏ ความสว่าง แทนการตีบคลานของห้วงทัพ ของเมืองมรณานครอุปมาเสมือนความทุกข์ที่ก้าวล้ำจิตใจของมนุษย์ให้รู้สึกมืดบอด และสิ้นแล้วซึ่งหาหนทางที่

จะนำไปสู่การดับทุกข์ ตัวภาพเทวดาทวารบาลที่หลีกเลี่ยงไม่ทางช่องประตู แทนสติ และสมาธิที่กระเจิง หลบหนีไป ท้ายที่สุดเมื่อมนุษย์ขาดสติมักนำให้กายสังขารล่องไปสู่ทุกข์เวทนา และท้ายที่สุดก็ข้ามไปถึง เมืองมรณาคือความตาย หากไม่หาหนทางดับทุกข์

อิทธิพลจิตรกรรมไทยชั้นครูศึกษาไว้เป็นแนวทางนั้นก็เพื่อพัฒนาปรับปรุงผลงานของผู้สร้างสรรค์เองให้เกิดความวิจิตรตระการตาและงดงามสมบูรณ์รวมไปถึงการควบคุมแนวทางแห่งความบันเทิงใจชัดเจนว่านำเสนอเรื่องใด ถ่ายทอดสิ่งไหน ออกมาเป็นผลงานเชิงประจักษ์ ทั้งนี้จึงนำมาสู่ผู้สร้างสรรค์บนพื้นฐานของภูมิรู้จนเกิดเป็นผลงานจิตรกรรมไทยที่น่าเสนอวรรณกรรมอันทรงคุณค่า ซึ่งวันหนึ่งอาจสูญสลายไปกับกาลเวลาให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้งนั้น ก็เพื่อเป็นพุทธานุชา และสืบทอด คำสอนของบรรพชนให้มนุษย์ทุกคนตื่นรู้ในสังขารแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า คงไว้ซึ่งความดี ความงาม ผ่านอัตลักษณ์แห่งงานจิตรกรรมไทย

ภาพที่ 2 ภาพผลงานสร้างสรรค์ ปราปจิตราช ขนาด 130 x 170 เซนติเมตร

เทคนิค จิตรกรรมสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง

ที่มา : วสวัตดี ธิยาพันธ์. ภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, หน้า 98, 2564.

ผลงาน ปราปจิตราช เป็นการนำเสนอเนื้อหาจากปริศนาธรรมว่าด้วย “ภยานภรล” คืออรสแห่งความกลัว ในวรรณกรรมเรื่องกายนครกล่าวถึงความกลัวของพระเจ้าจิตราชที่ขาดกลัวในชื่อเสียง

เรียงนามของพระยามัจจุราช ก่อให้เกิดเป็น “กรุณารส” คือรสแห่งความโศกเศร้า เมื่อครั้งถูกพระยามัจจุราชครอบงำ และทำลายเมืองกายนคร

ภาพที่ 3 ภาพผลงานสร้างสรรค์ พระยามัจจุราชพบพระตถาคต ขนาด 170 x 170 เซนติเมตร

เทคนิค จิตรกรรมสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง

ที่มา : วสวัตดี ธิยาพันธ์. ภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, หน้า 98, 2564.

ผลงาน พระยามัจจุราชพบพระตถาคต เป็นการนำเสนอเนื้อหา จาก ปริศนาธรรมว่าด้วย “วีรรส” คือรสแห่งการต่อสู้หรือการเอาชนะธรรมด้วยคุณความดี อุตสาหะและความแน่วแน่ (สถายีภาวะ) กล่าวคือความรู้สึกแน่วแน่ของพระเจ้าจิตรราชที่ยึดมั่นในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า แล้วจึงกระทำความเพียรเพื่อให้พ้นจากวัฏสงสารโดยการกำจัดอกุศลธรรมทั้งปวง

ภาพที่ 4 ภาพผลงานสร้างสรรค์ รุกคืบ ขนาด 150 x 170 เซนติเมตร

เทคนิค จิตรกรรมสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง

ที่มา : วสวัตดี ธิยาพันธ์. ภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, หน้า 99, 2564.

ภาพที่ 5 ภาพผลงานสร้างสรรค์ พายอธรรม ขนาด 140 x 180 เซนติเมตร

เทคนิค จิตรกรรมสีฝุ่นบนพื้นสมุกดินสอพอง

ที่มา : วสวัตดี ธิยาพันธ์. ภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร. สงขลา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, หน้า 103, 2564.

ผลงาน พาย่อธรรม เป็นการนำเสนอเนื้อหาจากปริศนาธรรมว่าด้วย “ศานูตรส” คือรสแห่งการไม่ปรารถนาสิ่งใด 5 เป็นอากัปกริยารับรู้ความสงบและสละปล่อยวาง ละทิ้งซึ่งความยึดมั่น ลุ่มหลงรูปอุปาทาน กล่าวคือ เมื่อเมืองกายนครถูก ทำลายโดยพระยามัจจุราช พระเจ้าจิตรราชเมื่อเกิด ปัญญา จึงได้ละซึ่งเวทนาในรูปของจรีตที่ปรุงแต่งขึ้นได้สละเมืองกายนครให้เป็นไปตามสังสารวัฏ และลัทธิธรรม “อนิจจังวตสังขาร” สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ แล้วจึงนำดวงจิตอันบริสุทธิ์มุ่งไปสู่เมืองพระนิพพาน

ภาพที่ 6 ภาพผลงานสร้างสรรค์ ในชั้นที่ 5-7 นำเสนอเนื้อหาแห่งความเลื่อมจากวรรณกรรมเรื่อง กายนคร ว่าด้วยเปรียบเสมือนกายสังขารเป็นมหานครที่ค่อย ๆ เลื่อมลง สะท้อนผ่านมุมมองสถาปัตยกรรมที่ผู้ฟังลง
ที่มา : ภาพผลงานของผู้เขียน

สรุปผลการวิจัย

บทความนำเสนอผลงานสร้างสรรค์ เรื่องจิตรกรรมไทยแนวประเพณีชุดภาพสะท้อนปริศนาธรรมกายนคร: การสร้างงานจิตรกรรมไทยในรูปแบบแนวประเพณี กรณีการผลิตผลงานสร้างสรรค์จากวรรณกรรมศาสนาปักษ์ใต้ สร้างสรรค์ขึ้นจากแรงบันดาลใจวรรณกรรมศาสนาปักษ์ใต้เรื่อง กายนคร ซึ่งปัจจุบันลางเลือน และค่อย ๆ ไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย หากแต่เป็นวรรณกรรมศาสนาที่โดดเด่นในด้านคติปริศนาธรรม รวมทั้งยังสอดแทรกข้อคิดให้สามารถตีความ และแปลงสารของเนื้อหาในรูปแบบตัวหนังสือพัฒนามาเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ใช้องค์ความรู้แบบประเพณี คือทั้งสองอย่างมาด้วยกัน ความงามอย่างแรกคือเนื้อหางาม อย่างที่สองวิธีการสร้างสรรค์งาม และยังคงคุณค่าในการพัฒนารวมถึงนำเสนอในวงการศิลปกรรมต่อไปได้ ด้วยเพราะยังมีเนื้อหาตลอดจนปริศนาธรรมอีกมากมายที่เหมาะสมแก่การนำมาเสนอในรูปแบบผลงานศิลปกรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นการอนุรักษ์และยกเป็นพุทธานุชาสืบไป

อภิปรายผลการวิจัย

กายนครเป็นวรรณกรรมทางศาสนาอันเป็นภูมิปัญญาของบรรพชนคนใต้ที่ได้พยายามอุทิศสหายถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนขององค์พระศาสดาจารย์ สิ่งหนึ่งที่วรรณกรรมกายนครมีคุณค่าและต่างไป

จากวรรณกรรมศาสนาเรื่องอื่น ๆ คือการอุปมาสังขารมนุษย์เป็นมหานครพญากับมารที่เข้ามาในรูปแบบของตัณหา ราคะ โทษะ รวมไปถึงแสดงสัจธรรมว่าทุกสรรพสิ่งในโลกล้วนเป็นอนิจจัง ทั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะหยิบเอาวรรณกรรมมาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปกรรม โดยนำเอาลักษณะสำคัญทางด้านงานจิตรกรรมไทยมาผนวกเข้ากับเทคนิควิธีการเฉพาะตน ถ่ายทอดเรื่องราวนำเสนอเนื้อหาจากอักษรในวรรณกรรมเรื่องกายนครในช่วงต่าง ๆ จากบทวรรณกรรมมาทำให้มีชีวิตชีวาขึ้นด้วยงานทัศนศิลป์ โดยแปลงสารจากตัวอักษรในวรรณกรรมนำเสนอเรื่องราวผ่านภาพจิตรกรรมไทย อุปมาอุปมัยเรื่องราวเป็นจิตรกรรมบนฝาผนัง ด้วยรูปแบบงานจิตรกรรมไทยประเพณี สอดแทรกความเป็นพื้นถิ่นปักษ์ใต้ผ่านอัตลักษณ์ของตัวละคร โดยมีนัยยะการสะท้อนเรื่องราวจากวรรณกรรมกายนครโดยผู้สร้างสรรค์ สร้างฉากหลังที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมทางศาสนา เช่น พระอุโบสถ ประตุน้ำต่างพระวิหาร ตลอดจน ลักษณะสำคัญทางพื้นที่ในพระพุทธศาสนามาเป็นพื้นหลังของภาพ สร้างร่องรอยและพื้นผิวเลียนแบบภาพร่องรอยการกัดกร่อนที่เกิดจากธรรมชาติ ใช้ตัวภาพจากงานจิตรกรรมไทยมาแทนตัวละครจากวรรณกรรมนำเสนอเนื้อหาในวรรณกรรมกายนครตอนต่าง ๆ

รายการอ้างอิง

- ฉัตรชัย ศุกระกาญจน์. สัมภาษณ์. วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร 435 ถนน ราชดำเนิน ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช, 3 กรกฎาคม 2565.
- ฉันทน์ ขำวิไล. กายนคร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, 2529.
- ชวน เพชรแก้ว. ชีวิตไทยปักษ์ใต้ ชุดที่ 3. กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์, 2523.
- ประไพ ทองกลับ. สัมภาษณ์. 28/4 หมู่ที่ 2 ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช, 28 สิงหาคม 2565.
- แปลก สนธิรักษ์. กายนคร. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มิตรนราการพิมพ์, 2510.
- พรทิพย์ วรรัฐกาล. “การวิเคราะห์วรรณกรรมศาสนาปักษ์ใต้เรื่องกายนคร ฉบับจังหวัดพังงา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจารึกภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2536.
- พระครูโอภาสธรรมสาร (ชานาญ โอภาโส). การศึกษาแก่นธรรมผ่านวรรณกรรมเรื่องกายนคร. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558.
- ราเมศวร์ ทองกลับ. สัมภาษณ์. 28/4 หมู่ที่ 2 ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช, 28 สิงหาคม 2565.
- วิมล คำศรี. สัมภาษณ์. 55 ซอย 78 ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช, 27 พฤษภาคม 2566.

สาวิตรี สัตยายุทธ์. การปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคใต้ประเภทหนังสือชุด เรื่องกายนคร ฉบับวัด
นาหว้า ตำบลฉาง อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา
มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2546.
องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก. กายนคร เล่ม 1. ม.ป.ท: ม.ป.พ., 2520.